

**octubre**  
EL MUSEU INACABAT



**miola**

D'ART URBÀ DE FANZARA



**octubre miola**

EL MUSEU INACABAT D'ART URBÀ DE FANZARA



**octubre miola**  
EL MUSEU INACABAT D'ART URBÀ DE FANZARA

## BIBLIOTECA DE LA UNIVERSITAT JAUME I. Dades catalogràfiques

Noms: Universitat Jaume I. Publicacions, entitat editora | Galería Octubre, institució d'acollida  
Títol: Octubre Miola : el museu inacabat de d'art urbà de Fanzara  
Descripció: Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions, [2024] | Col·lecció: Galería Octubre ; 6 | Textos en valencià i castellà | Referències bibliogràfiques  
Identificadors: ISBN 978-84-10349-20-9 (paper) | ISBN 978-84-10349-21-6 (pdf)  
Matèries: MIAU Fanzara | Pintura mural – Comunitat Valenciana – Fanzara -- S. XXI – Exposicions  
Classificació: CDU 75.052 (460.311 Fanzara)(043.2) | THEMA AFCM



Publicacions de la Universitat Jaume I és una editorial membre de l'UNE, cosa que en garanteix la difusió i comercialització de les obres en els àmbits nacional i internacional. [www.une.es](http://www.une.es).

© Dels textos: Juncal Caballero Guiral i Joan Feliu Franch, 2024  
© Fotografies: Rafael Gascó, 2024  
© Il·lustració de la coberta: fragment de *Paco Culião*, obra de Sebas González per a la difusió a les manifestacions d'octubre del 2019 a Xile, exposada un any després a l'espai MIAU de Marte  
© D'aquesta edició: Publicacions de la Universitat Jaume I  
Col·lecció: Galería Octubre, 6  
Directora de la col·lecció i de la Galería Octubre: Juncal Caballero Guiral  
Comissariat de l'exposició: Joan Feliu Franch  
Coordinació editorial: Carme Pinyana  
Correcció i traducció: Servei de Llengües i Terminologia, Universitat Jaume I  
Disseny i maquetació: Josep Porcar  
Edita: Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions  
Campus del Riu Sec. Edifici Rectorat i Serveis Centrals. 12071 Castelló de la Plana  
[www.tenda.uji.es](http://www.tenda.uji.es) [publicacions@uji.es](mailto:publicacions@uji.es)



ISBN paper: 978-84-10349-20-9  
ISBN pdf: 978-84-10349-21-6  
Dipòsit legal: CS 346-2024  
DOI: <http://dx.doi.org/10.6035/GaleriaOctubre.6>



Aquesta obra compta amb llicència Creative Commons:  
Reconeixement-CompartirIgual 4.0 Internacional (CC BY-SA 4.0)  
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.ca>

# Índex

Presentació, Juncal Caballero Guiral .....	9
<i>Octubre Miola</i> . El Museu Inacabat d'Art Urbà de Fanzara, Joan Feliu Franch .....	11
Peces de l'exposició .....	29
Castellà .....	63





# Presentació

JUNCAL CABALLERO GUIRAL

Directora Galeria Octubre. Universitat Jaume I

El catàleg que es presenta és el fruit de la passió per l'art contemporani i, sobretot, per un museu diferent com és el projecte MIAU-Fanzara. Sempre és un plaer planificar, projectar i muntar una exposició. En aquesta ocasió, el plaer és doble, ja que al treball que comporta la planificació s'uneix el fet d'acollir, en un espai expositiu com és el nostre, la Galeria Octubre de la Universitat Jaume I, el projecte que un xicotet poble de la nostra província, Fanzara, va empenyar i va promocionar. Les i els múltiples artistes que han col·laborat amb el MIAU-Fanzara han imprès el seu

caràcter i la seua creativitat al poble, i hi han deixat una empremta difícil d'oblidar.

«L'art serà convuls o no serà», va escriure André Breton, pare del moviment surrealista, i és en eixa convulsió on trobem l'originalitat dels treballs que han conformat la fisonomia de Fanzara. Com a espectadors i espectadores, sentim un profund agraïment per poder gaudir de les obres de totes i de tots els artistes que ens trobarem en les pàgines que conformen el catàleg.

Submergim-nos-hi.



## Octubre Miola

# El Museu Inacabat d'Art Urbà de Fanzara

TEXT: JOAN FELIU FRANCH, Universitat Jaume I

FOTOGRAFIES: RAFA GASCÓ, MIAU

### ***No li busques tres peus al gat***

Una vegada era, en un xicotet poble de Castelló envoltat d'un bellíssim paisatge natural, un Museu Inacabat d'Art Urbà, el MIAU de Fanzara.

Algunes accions demostren que les persones són capaces de gestionar la seua cultura, que és la cultura de tots, espontània i comuna, perquè, encara que siga inconscientment, tots vivim segons la nostra pròpia concepció del món. Una altra cosa és fins a quin punt és necessari mantenir la inconsciència o revertir-la conscient.

Prenguem consciència. L'any 2005, l'Ajuntament de Fanzara va decidir la construcció d'un abocador que havia de processar 30.000 tones mètriques anuals de residus perillosos i 20.000 tones de residus sense tractar. Un poble envellit i sense recursos es debatia entre la possibilitat de revitalitzar l'economia i posar en risc un entorn natural protegit, o continuar

llanguint. El conflicte no va tardar a esclatar. Al principi alguns veïns van passar de saludar-se a esquivar-se, després a mirar-se malament, i finalment, fins i tot, a insultar-se i amenaçar-se. Alguns d'ells es van constituir en una plataforma ciutadana contrària a l'abocador, van guanyar l'Ajuntament i van aconseguir paralitzar el projecte. No obstant això, la ferida causada en la població, trencats els llaços d'antigues amistats, continuaria sagnant per molt de temps.

Van passar els anys en un veïnat enfrontat fins que es va pensar a convidar algun artista urbà que s'animara a pintar un mural. Alguna cosa que revitalitzara, amb traços de colors, un parell de tàpies i de pas –o sobretot– els ànims d'un veïnat infeliç. La idea, un desig entre amics, va arribar a oïda de Pincho, dissenyador, dibuixant i muralista que, convençut de les implicacions socials que podia tindre el projecte, va començar a córrer la veu. En paraules de Javi López, un dels promotors: «Una nit, ja a les tantes,



Rafa i Ana davant el mural de Srger

eixiem d'una celebració i allí estava Julian Arranz (autor del gat pixelat que es pot contemplar en la zona muntanyenca de Fanzara), que és el cunyat de Rafa (Rafa Gascó, que és un altre dels implicats en la creació del MIAU). La germana de Rafa li va dir que per què no ens donava algun telèfon de contacte

que ens poguera servir. I ens va donar el de Miguel Abellán, *Pincho*. Sorprenentment, vint-i-un artistes van acceptar el repte, i entre ells noms molt coneguts com Escif, Deih, Julieta Xif, Hombrelópez o Susie Hammer. Van fer, entre tots, quaranta-quatre intervencions, sense cobrar, es van allotjar en edificis

públics del poble i van conviure amb la gent, van menjar el que els voluntaris cuinaven (quan no ho feien ells mateixos), van organitzar tallers...».

La primera vegada que Deih va acudir a Fanzara, una anciana, molt major, es va posar a mirar el seu mural amb curiositat i li va dir que s'emocionava molt en mirar la seua obra. Segons Deih, «Va ser un descobriment saber que no hi ha fronteres d'edat entre les coses que ens emocionen, mai havia pensat que algú d'una altra generació poguera comprendre la meua obra des de les entranyes com va fer eixa senyora. Fanzara és realment molt inspirador. Fan venir ganes de tornar» (Molins 2015).

Del 18 al 21 de setembre de 2014, els artistes Ana Pez, Cere, Chylo, Costi, Deih, Escif, Hombrelópez, Joan Tarrago, Julieta Xlf, Julian Arranz, Laguna, Lolo, Natxuta, Pincho, Pol Marban, Ruina, Sabek, Susie Hammer, Srger, Taltos, Yes, i Xabier XTRM, van triar una paret i van pintar un mural. El moviment Acció Poètica va participar en la creació d'un dels pocs grafitis (escriptura, a diferència de la majoritària pintura mural) amb una frase, «L'art és diversió», triada pels escolars, i pintada en col·laboració amb tots els xiquets que es van apuntar a la idea, a més del mateix Pincho i Hombrelópez. Va ser aquest últim, Hombrelópez, qui, amb una bicicleta prestada, va parlar amb tots els habitants i va reflectir les expressions típiques de Fanzara en les tapes dels comptadors de l'aigua. Es va experimentar amb un projecte d'art natura (*land art*), executat en els llavadors pel Col·lectiu Paral·lel, i Ana Pez va organitzar un taller de «Pop-up» per a l'alumnat del col·legi de Fanzara.

### **Més vides que un gat**

Aquell mateix any havia nascut un altre projecte a Castelló, la Fira d'Art Contemporani Marte. Des dels seus inicis, i de manera ininterrompuda, el MIAU ha sigut convidat a presentar el seu projecte en la fira. Amb el desig de fer comprendre el que havia suposat la celebració del primer MIAU, Marte va organitzar un cicle de conferències a Fanzara els primers mesos de 2015, amb la participació, entre altres, d'Irene Gras, Belén García Pardo, Enrique Bocangelus o qui sotaescriu.

Al març de 2015 es va fer una col·laboració amb un col·lectiu d'artistes italians, La Sagra della Street Art, en què els artistes Bibbitto, Collettivo FX i Nemo's van crear tres murals més.

Amb la mateixa inconscient anarquia i la confiança que es tractava d'una experiència única de convivència entre veïns, veïnes i artistes es va contactar (van ser els i les artistes realment qui ho van fer) amb vint-i-un muralistes. La població començava a percebre la revitalització econòmica, que és estudiada pel professor Sánchez García en un projecte d'investigació de la Universitat Jaume I sobre la percepció de la comunitat i els visitants respecte al turisme cultural (Rigg 2015).

En el segon MIAU es va acordar crear el projecte «Adopta un artista», que consistia a allotjar els i les artistes en cases particulars per a fomentar la convivència amb el veïnat. A partir d'aquell festival, els i les artistes serien allotjats en cases de veïns i veïnes. A més, es va procedir a convidar

un dels participants de l'any anterior, que en aquest cas va ser Deih, atès el grau d'implicació demostrat en el projecte per a crear les imatges del festival, una iniciativa que es mantindria com a senyal del projecte. Deih va fer el disseny del cartell que va pintar en l'accés a la població, una ja famosa figura femenina amb màscara felina. Juntament amb Deih, hi van participar deu muralistes: Animalitoland, Btoy, Borondo, Emilio Cerezo, Gael, GR170, H-101, Pitxi&Avo, Thiago Goms i Xelön. Fins i tot s'hi van incloure tallers creatius, exposicions, concerts de música, projeccions cinematogràfiques... L'escultor Joaquín Jara va realitzar una obra en el riu que va ser portada en processó i entronitzada en un balcó d'una casa. Addicionalment, s'hi van succeir vuit exposicions fotogràfiques (Justin Case, Pablo Fuentes, Juanjo Clausell, Iulian Zambrean, Gràcia Barrué, Ángel Sánchez, Julián Barón i Pierre Yves Marzin), sis concerts (DJ Casius Tonen, Trobadorets, Colorin Colorado, Estígia, Artur Alvarez & Amics i Ràdio Blues), dos projeccions de cinema (Ramón Tort i Juan López), i sis tallers (Hombrelópez, Cere, Btoy, Fotolateras, Lolo&Sabek i Julian Arranz).

El reconeixement a la labor del MIAU arriba en forma de diversos premis, invitacions a participar en congressos, etc. TED sol·licita que s'impartisquen conferències, més de 800 visites organitzades en només un any requereixen guies, tallers... i durant aquest procés, l'organització va prenent consciència de la necessitat de regular el MIAU, una vegada que s'havia aconseguit (en només dos

anys) que la gent se sentira orgullosa de ser de Fanzara, un sentit de pertinença que va fer oblidar les picabaralles. Mentrestant, l'activitat del MIAU fora del període del festival continuava activa. Al febrer de 2016, Costi i Carlos Huedo Rico van posar en marxa el projecte *Artivismo*, consistent en la realització d'un gran mural a Castelló en col·laboració amb Oxfam Intermón. Al maig, Vicent Prades Mateu va exposar unes 70 pintures en forma de díptics i tríptics pels balcons de la població amb la col·laboració de tot el veïnat (que es responsabilitzava de penjar als matins les obres i retirar-les a les nits); i alhora es va rebre la visita de l'artista anglès Martin Firrell que va desenvolupar el projecte *How we live?* Firrell, un acreditat director de cinema, es va reunir durant un menjar distés amb els quatre ancians més majors del lloc per a extraure una frase que, després d'un temps de maduració, li va servir per a elaborar un text i traslladar-lo al carrer, tant en anglès com en espanyol. Eixe mateix mes, per commemorar el Dia Internacional dels Museus, van convocar Costi, Dean i Carlos Huedo Rico per a executar un altre mural en la població de la Vilavella.

En l'edició de 2016, més de 150 sol·licitants de 22 països diferents es van presentar i van acceptar fer el seu treball gratuïtament i viure uns dies amb el veïnat. Tal com va ocórrer en l'edició anterior, es va triar un artista perquè repetira en aquest tercer any i que s'encarregara, a més, de la confecció del cartell anunciador: AnimalitoLand. La pintura mural ja no seria la protagonista



Justin Case transcriu, Antonio canta

indiscutible, el MIAU es diversificava. La resta d'artistes seleccionats no eren necessàriament pintors, encara que sí urbans: els muralistes Aïda Gómez, Dingoperromudo, Hyuro, Ilia Mayer, Isaac Mahow, Rodrigo Branco, Rosh 333 i altres intervencions de Arquicostura, Artinwreck, Basurama, Bubbles i Trashformaciones, exposicions de Juan Plasencia,

Luis Montolio, Maya Marja Jankovic i SecretBoards. En total, set muralistes i nou artistes urbans d'altres disciplines. Com a activitats complementàries es van realitzar sessions musicals amb DJ Casius Tonen, Els Tradivàrius Band, Lidia López, Daniel Chiva i DJ Gabho; i els tallers de Julian Arranz, Jose Carlos de la Torre, Pepa Aoiz i Artemis Ruipérez.



Basurama

Va continuar la repercussió internacional. *Support Street Art* els va dedicar un reportatge especial, van obtenir el premi Art Blanc Pilars de la Cultura, els crítics de *Nomepierdoniuna* els van elegir, per segon any, el millor esdeveniment cultural de Castelló (premi que es repetirà amb cada edició), diversos dels seus murals van passar a formar part de la selecció de *street art* de l'any a escala mundial, i les televisions van gravar programes monogràfics

(La 2 de Televisió Espanyola o France 2, per exemple). El Grup Espanyol de Conservació del International Institute of Conservation va iniciar un estudi per a establir solucions a la conservació dels murals (Pastor 2016).

Javier López, un dels responsables del MIAU, no es cansa de repetir des de llavors que hi haurà MIAU mentre el veïnat de Fanzara vulga. I volia i vol. Així que la història continuarà escrivint-se.





Sixte Paredes, mural i tractor

El MIAU del 2017 va destacar per una programació de gran qualitat que va reunir artistes emergents amb noms consolidats, alhora que s'acostava a altres arts com, per primera vegada en el festival, la dansa, el *mapping* i es creava l'espai Marte, dissenyat per la Fira de Castelló. Més de 200 sol·licituds de 26 països, amb Illia Mayer com a artista repetidor i noms com Suso33, Peix, Kelsey Montague, Milu Correch, Charlie Sutcliffe, Dos Jotas, Jofre Oliveras, Taquen,

Sixte Paredes, l'escultura del Sr. Arribas. En l'espai Marte es va crear una intervenció comuna entre Ildefonso Cecilia i Murdo Ortiz, i des de l'UJI i el MACVAC es va portar l'alumnat del curs d'estiu Permeables. Educació, art i entorn. La intervenció de *mapping* titulada *Fet a mà* va ser a càrrec de Playmodes, i les propostes de dansa van ser de la companyia A Tempo Dansa, amb Pepa Cases, i el Ballet Jove Santa Cecília d'Onda. La programació musical la van protagonitzar



Convivència, d'Axel Void

DJ Pegue, DJ Casius Tonen i el grup argentí Blito y Los Intermitentes van presentar el seu nou disc *Pánico*. Van completar l'edició les exposicions de Justin Case, Luis Montolio, Paco Poyato i la col·lectiva *Aquí hay gato encerrau. All to Gether MIAU!!!*. També es van fer tallers a càrrec de la Mancomunitat Espadà-Millars, Hombrelópez i Justin Case, Ana Pez i Andrés Reyes.

En 2018, després de més de 30.000 guies entregades a visitants i més de 4.500 persones

participants en visites guiades (i d'aquestes, uns 3.000 escolars), Axel Void es va encarregar de pintar el mural de majors dimensions de la cinquena edició en una paret de l'edifici polifuncional, que al seu torn funciona com a sala d'exposicions, projeccions i xarrades. A l'artista de Miami el van acompanyar Bífido, des de Nàpols, el duo d'argen- tines Medianeras Murales (Vanesa Galdeano i Anali Chanquia), Boa Mistura, Carlos Callizo, Dan Ferrer,



Alberto Montes amb la quadrilla pasqüera

Elsa Guerra, Tono Cruz, Andrés Reyes i Costi, amb la instal·lació de Pink Intruder, i l'artista repetidor Jofre Oliveras. A més, es va comptar amb una classe pràctica d'Andrés Reyes, la mostra fotogràfica de Ricardo Cases i Pablo Casino, i l'exposició de No Borders, una mostra d'obres d'artistes urbans creada per l'ONG Benvinguts Refugiats Menorca amb l'objectiu de recaptar fons per a l'ONG Proactiva Open Arms, per a persones que han hagut de deixar arere la seua

llar. Marte, la fira d'art contemporani, va realitzar una acció participativa amb els artistes Mari Carmen Vidal, Lluna Llunera, Myriam Moreno, Carlos Asensio, Carmen Ferrando, Juan Flores i Laura Avinent, mentre que la dansa va estar representada per Zukdance Performing Arts Company i Pepa Cases amb la col·laboració de Dani Chiva al contrabaix, i la música en viu va comptar amb Desvelats, MIB Organ Trío, A Quatre Cordes i Meter Mano Rara.



DEIH  
XLF

En 2019, el MIAU s'havia convertit ja en un projecte de convivència exitós i consolidat, i la comunitat artística cada vegada decidia passar més temps entre els habitants del poble, la qual cosa és un fet quasi miraculós, sobretot tenint en compte que el festival a penes comptava amb subvencions i basava el seu model en l'autogestió, finançament i donatius. Aquell any, el cartell portava la firma de Tono Cruz, encara que la major repercussió se la va emportar el mestre, com és conegut en el seu Xile natal, Mono González, que amb 72 anys va exemplificar a Fanzara el seu fort compromís social i polític. Juntament amb Mono, hi van participar Alberto Montes, Sabotatge al Montaje, Doa Ocampo, els uruguaians Colectivo Licuado, el veneçolà Koz Dos, la danesa Jacoba Niepoort, el xilè SebasPerroSeco, els francesos MonkeyBird i les instal·lacions de David Moreno (Diddidavid) i Uan Flores. Es va tornar a apostar per l'art natura (*land art*), amb l'anglesa Anna Willow, el projecte multimèdia de Maya Marja Jankovic i de les alumnes de la Universitat Jaume I Natalia Lobato, Maria Pallarés i Lluna Ramírez, les instal·lacions de Pink Intruder i les actuacions d'Álvaro Terrones, Víctor Bonet, Álvaro Pixó i Marta R. Sobrecueva. Les propostes de dansa van portar el nom de Nikita Anishchenko i Carmen Lozano, i les de música, el d'Antics Astronautes, DudAli, Rock&2, Cor de Fusta i la tradicional actuació de la Rondalla de Fanzara, a més d'una conferència a càrrec de Fernando Figueroa Saavedra.

## ***El gat amagat***

Ningú va eixir indemne de 2020. Tampoc el MIAU. Per un motiu o un altre, tots els ciutadans del món vam resultar afectats per un nou virus que ens va portar, en el millor dels casos, a estar tancats a les nostres cases i, en el pitjor, al dol de la pèrdua d'éssers estimats. El caràcter del MIAU, amb la interrelació que s'estableix entre artistes i veïnat de Fanzara, alguns dels quals cedeixen espais de les seues llars durant eixos dies als qui s'encarreguen de pintar les façanes dels habitatges, la procedència d'artistes de diverses parts del món i l'alta mitjana d'edat dels habitants de la xicoteta localitat de l'Alt Millars, van fer-ne inviable la celebració eixe any i el següent. El MIAU va complir amb el seu objectiu de sempre: cuidar la seua gent.

A Fanzara vam aprendre que l'art pot ser una valuosa ferramenta de transformació social per a tornar a unir persones, crear converses i enfortir relacions mitjançant el suport i la gestió col·lectiva. Els dos anys de pandèmia van servir per a rescatar eixos valors i tornar amb forces renovades.

Mentrestant, les visites anuals aconseguien els 8.000 visitants, es comptabilitzaven més de 30 treballs de recerca en diverses universitats i el GEMME, Grup Europeu de Magistrats per la Mediació, els distingia com un exemple de treball de mediació per la convivència.



Isaac Cordal

### ***Gat vell igual caça***

El creador convidat, el xilè Alejandro Mono González, va dibuixar un gat confinat per a l'any 2021, però quan, a la fi, va poder representar el MIAU en 2022, va decidir canviar-lo per un fènix, el ressorgiment de les seues cendres del MIAU. Hombrelópez, després del seu pas per la Fira Marte en l'espai MIAU, va intentar recuperar algunes de les propostes dels anys anteriors. No tots van poder anar al MIAU dos anys després, però es va configurar una excel·lent edició amb el francès Bault, la uruguaiana Ceciro, el portuguès Huariu i els nacionals El Niño de las Pinturas, César Goce i Pedro Kouba, Slim Safont, Sokram, Meri Merino i Zésar Bahamonte. Es va incloure els escultors Isaac Cordal i Manuel Martí Moreno; l'actuació de Maya Marja Jankovic i Mima Jankovic; la música de Bluet, Antiguos Astronautas, Los Variopintos i la Societat Ca Blues l'Alcora; la dansa de Meraki Cia; els tallers de Yako, Reutiliz-Arte i Meter Mano Rara; i la instal·lació d'Adrián Feliu en l'espai Marte.

L'any 2023, 607 artistes de 74 països es van presentar a la convocatòria per a col·laborar amb el projecte MIAU.

Els artistes que participen en el MIAU deixen que siga la mateixa Fanzara la seua font d'inspiració. Alguns tenen una idea esbossada, però són les històries de les persones amb les quals viuen les que configuren l'obra. Són les vides del veïnat les que l'any 2023 van propiciar la visió social d'Elías Taño, l'onirisme de l'italià Tony Gallo, la il·lusió del



Cristina Reyes

belga Gijs Vanhee o la humanitat de J. Warx i Os Gat. En el punt neuràlgic del MIAU, en les parets exteriors del consultori de la seua cèntrica plaça, Manuel Martí Moreno va reproduir parts corporals de veïns de Fanzara que en ajuntar-se deixen un missatge d'unitat. En l'escorxador, Lluïsa Penella i Pons i Laura

(Menstruarte) recordaven les fogueres de Sant Joan; mentrestant, Manolo Mesa recordava la tradició ceràmica, Cristina Reyes parlava d'esperança, Pablo Astrain jugava amb el significat del MIAU, i Pau Canelles, en l'espai Marte, empaperava parets amb cartells que reflexionaven sobre el pas de la vida.

### ***Gat amb guants no agafa rates***

El MIAU és un referent internacional de la utilització de l'art com a resposta a una problemàtica. El futur? Està, sempre hi ha estat, en mans dels veïns i veïnes de Fanzara. O això creïem. Pensàvem que un projecte d'art contemporani d'índole social és una elecció intel·lectual que ha de coincidir amb la manera d'obrar de la gent, on no cap un comportament sotmès i subordinat.

Aquests anys, el MIAU ha tancat la gran bretxa existent entre l'art contemporani i la societat que, amb massa assiduitat, no aconsegueix comprendre la importància del que es fa i per tant no valora realment una concepció cultural que en realitat no sent seua. No oblidem que la praxi artística no pot deixar de ser en principi polèmica i crítica, com a exemple de superació de la manera de pensar. Eric Gras (2015) ho explica així:

*Tot art està condicionat pel temps i representa la humanitat en la mesura en què correspon a les idees i aspiracions, a les necessitats i esperances d'una situació històrica particular, de l'entorn d'una ciutat, de les creences, de la relació entre individus...*

Però al mateix temps, l'art va més enllà, supera aquest límit i, a cada moment, intenta aconseguir cotes més altes que ens haurien d'ajudar a comprendre la realitat en què vivim. No existeix un art de valor immaterial o únicament conceptual dissociat del material, ni un art material digne de ser considerat si no és pel seu valor immaterial. Els elements

culturals ho són mentre existeix una forma i un valor atribuït. La forma pot ser física i per tant mesurable, però també pot ser qualitativa, com el fet de caminar, d'estar sa, d'escoltar música o de sentir-se orgullós de ser de Fanzara. La forma per si mateixa adquireix qualitat cultural quan va unida al valor que nosaltres li atribuïm, la qual cosa Aristòtil (1964, 12-16) denominava la substància. Cadascun de nosaltres és i s'envolta de la substància, de la suma de forma i valor. I per això ha funcionat el MIAU, perquè hi ha substància, forma i valor.

Dit d'una altra manera: l'art contemporani incideix en l'ésser cultural, és a dir, en la suma de forma o acte i valor. L'art material no és art si no té valor, i sí, el valor és molt difícil d'entendre i d'apreciar si no té forma o acte que el sustente, però l'art no ho és per la seua forma o en la seua representació, sinó pel seu valor, i el valor de la seua forma i representació és la raó per la qual és art.

Però a més, l'art té un valor múltiple i variable. La forma o l'acte que constitueixen una obra d'art poden tindre diversitat de valors, ja que són diverses les aproximacions perquè en prengueu coneixement. Quin va ser sempre l'encert del MIAU? Doncs que va fer patent que els valors de l'art que tenen a veure amb la concepció del món dels habitants de Fanzara, és a dir, els que estan lligats a la nostra imaginació o intel·lecte, sempre tindran més pes que els valors lligats a un aspecte material o tècnic. Posar l'accent en l'opinió, el pensament de la gent de Fanzara, dona valor a les obres, més ben dit, els dona vida (a les obres i a les gents).





Elías Taño

I llavors arriba aquest text: «Totes les intervencions artístiques o obres d'art que es vulguen pintar, seran supervisades prèviament per l'Ajuntament. Per això, s'haurà d'entregar a aquest Ajuntament un esbós de la intervenció a realitzar a fi d'obtindre la corresponent autorització». Com es va expressar des del MACVAC, ningú diria que aquesta frase, recollida en una ordenança municipal de façanes emesa per l'Ajuntament de Fanzara, poguera correspondre a la tercera dècada del segle XXI en un país com el nostre.

Aquesta ordenança, de gener de 2024, està feta no per a preservar l'estètica de les parets pintades, sinó per a frenar la lliure expressió artística. Els i les artistes pinten en els murs d'algunes cases (sempre amb el permís dels seus propietaris) històries dels seus habitants, o simplement allò que volen pintar. Res més. Ni més, ni menys. Però a l'Ajuntament sembla que això li fa por, i si pinten una cosa amb la qual ells no estan d'acord, alguna cosa que ideològicament els moleste? Perquè, continua el citat escrit, «No podran pintar-se, en cap façana del municipi, frases, dibuixos o similars de caràcter polític o qualsevol una altra intervenció que pugua ferir la sensibilitat de les persones o dels diferents col·lectius».

En realitat, l'Ajuntament reacciona al mural d'Elías Taño, que al cap i a la fi parla de memòria històrica. Poca memòria tenim si intentem esborrar la dels nostres avis, àvies, besàvies i besavis, molt poca.

Les declaracions institucionals davant d'aquest fet que atempta contra l'essència del MIAU i que el liquida, en un exercici d'imposició, en contra del

majoritari desig de la ciutadania expressat en assemblea multitudinària, no es van fer esperar: el Deganat de la Facultat de Belles Arts d'Altea i el Departament d'Art de la Universitat Miguel Hernández d'Elx, l'Escola d'Art i Superior de Disseny de Castelló, el MACVAC, l'Associació d'Escriptors de la Província de Castelló, el Grup Europeu de Magistrats per la Mediació, l'Associació Valenciana de Professionals de la Cultura, la Fira Marte, diferents entitats municipals de la província i el Departament d'Història, Geografia i Art de la Universitat Jaume I, entre altres (i a data d'aquest escrit), incideixen en la inconstitucionalitat i arbitrietat d'una determinació presa en contra del mateix poble.

El MIAU s'ha convertit en una experiència col·lectiva de col·laboració i intercanvi recíproc d'aprenentatge entre artistes, veïnat, voluntariat i organització a través de l'art, i aquesta circumstància és deguda al seu funcionament, en el qual és la relació entre artistes i veïnat el que determina l'obra artística. Aquesta singularitat converteix el MIAU en un festival d'art únic i diferent de tots els altres que es realitzen en altres llocs d'Espanya i en un referent indiscutible de l'art urbà a escala internacional.

És obvi que l'Ordenança Municipal de Façanes de Fanzara fa inviàble el manteniment del caràcter social del MIAU, que constitueix la seua essència, al no ser possible la convivència necessària que determina el projecte artístic que s'ha d'executar.

També ho és el fet que s'estableix una selecció sense determinar el procediment ni les persones responsables de portar-lo a terme, que s'indiquen

critèris ambigus que no permeten ser objectius i que s'evidencia una interferència amb el dret a la llibertat d'expressió artística reconeguda en la Constitució espanyola.

Fins i tot reconeixent que a vegades les manifestacions artístiques poden ofendre, no és admissible en una societat democràtica que aquesta ofensa siga motiu de censura. Al llarg de la història, les campanyes per la igualtat i la justícia s'han basat en fòrums oberts per a expressar dissentiment i, en innumbrables exemples, inclosa la conquesta de drets civils, el progrés social ha depès del fet que les idees puguen ser expressades, explorades i debatudes obertament.

La interferència amb el dret a la llibertat d'expressió i creació artística soscava els principis fonamentals de tota democràcia. Un discurs obert és el pilar central d'una societat lliure i és essencial per a exigir responsabilitats, enfortir grups vulnerables i reduir el risc de generar injustícies.

Censurar en nom de preservar la convivència inverteix el que hauria de ser un sistema de representació que emana des de la ciutadania cap als seus representants i el converteix en un sistema de control ideològic en sentit invers.

En el moment d'escriure aquest text, tot està per decidir, però potser és ja impossible la continuïtat del MIAU en una atmosfera de llibertat d'expressió, tot rebutjant climes d'intolerància que fomenten l'autocensura i abraçant alhora el respecte i el debat. Aquesta exposició és una mostra de la trajectòria, esperem que també inacabada, del MIAU, però

també és una demanda perquè quede constància de la injustícia i el dany que cometem aquells per als quals no caben, en aquesta societat, altres maneres de pensar.

## Referències

- Aristóteles. 1964. *Obras*. Madrid: Aguilar.
- Berkeley, George. 1930. *Tratado sobre los principios del conocimiento humano*. Buenos Aires: Losada.
- Feliu, Joan. 2017. «MIAU Fanzara. Un arañazo al destino». *Diferents. Revista de museus* 2.
- Feuerbach, Ludwig. 1976. *Tesis provisionales para la reforma de la filosofía*. Barcelona: Labor.
- Gramsci, Antonio. 1970. *Introducción a la filosofía de la praxis*. Barcelona: Ed. Península.
- Gras, Eric. 2015. «Un objetivo a lograr: revalorizar el arte en el espacio público. Fanzara debate sobre el arte urbano a través de un ciclo organizado por Marte y JotDown». *Quaderns, El Periódico Mediterráneo* [consulta: 13/02/2017].
- Molins, Vicent. 2015. «Fanzara, Castellón: el pueblo de culto donde le gustaría vivir a Banksy». *Culturplaza* [consulta: 23/02/2024].
- Pastor, Mayte. 2016. «MIAU Fanzara, una propuesta social. Historia, materiales y conservación». *Ge-conservación* 10 [consulta: 23/02/2024].
- Rigg, Paul. 2015. «Universities hail town's regeneration by "graffiti"». *University World News* [consulta: 23/02/2024].
- Stuart Mill, John. 1984. *El utilitarismo*. Madrid: Alianza Editorial.



# PECES DE L'EXPOSICIÓ

*Arquicostura, 2016*



*Btoy, 2015*





*Martin Firrel, 2015*



*Sebas González, 2019*



*Uan Flores, 2019*



*Will Coles, 2023*





*Manuel Martí Moreno, 2022*



*Trashformaciones, 2016*



*Animalitoland, 2015*



*Ceciro, 2022*





*Hyuro, 2016*



*Medianeras Murales, 2018*



*Milu Correch, 2017*



*Lolo, 2014*





10 10  
MIAU  
2019

*Deih, 2015*



*Rosh 333, 2016*





---

## Presentación

Juncal Caballero Guiral

Directora Galería Octubre. Universitat Jaume I

El catálogo que se presenta es el fruto de la pasión por el arte contemporáneo y, sobre todo, por un museo diferente como es el Proyecto MIAU-Fanzara. Siempre es un placer planificar, proyectar, montar una exposición. En esta ocasión el placer es doble, puesto que al trabajo que conlleva la planificación se une la acogida en un espacio expositivo como es el nuestro, la Galería Octubre de la Universitat Jaume I, el proyecto que un pequeño pueblo de nuestra provincia, Fanzara, aupó y promocionó. Las y los múltiples artistas que han colaborado con MIAU-Fanzara han imprimido su carácter y su creatividad en el pueblo, dejando una impronta difícil de olvidar.

«El arte será convulso o no será» escribió André Breton, padre del movimiento surreal y es en esa convulsión donde encontramos la originalidad de los trabajos que han conformado la fisonomía de Fanzara. Como espectadores y espectadoras sentimos un profundo agradecimiento por poder disfrutar de las obras de todas y de todos los artistas que iremos encontrándonos en las páginas que conforman el catálogo.

Sumerjémonos en todas ellas.

---

## Octubre maúlla

### El Museo Inacabado de Arte Urbano de Fanzara

Texto: Joan Feliu Franch, Universitat Jaume I

Fotografías: Rafa Gascó, MIAU

#### *No le busques tres pies al gato*

Había una vez, en un pequeño pueblo de Castellón rodeado de un bellissimo paisaje natural, un Museo Inacabado de Arte Urbano, el MIAU de Fanzara.

Algunas acciones demuestran que las personas son capaces de gestionar su cultura, que es la cultura de todos, espontánea y común, porque, aunque sea inconscientemente, todos vivimos según nuestra propia concepción del mundo. Otra cosa es hasta qué punto es necesario mantener esa inconsciencia o revertirla consciente.

Tomemos consciencia. En el año 2005 el Ayuntamiento de Fanzara decidió la construcción de un vertedero que debía procesar 30.000 toneladas métricas anuales de residuos peligrosos y otras 20.000 toneladas de residuos sin tratar. Un pueblo envejecido y sin recursos se debatía entre la posibilidad de revitalizar la economía y poner en serio riesgo un entorno natural protegido, o continuar languideciendo. El conflicto no tardó en estallar. Al principio algunos vecinos pasaron de saludarse a esquivarse, luego a mirarse mal, y finalmente incluso a insultarse y amenazarse. Algunos de ellos se constituyeron en plataforma ciudadana contra el vertedero y terminaron ganando el Ayuntamiento

y consiguiendo paralizar el proyecto. Sin embargo, la herida causada en la población, rotos los lazos de antiguas amistades, seguiría sangrando por mucho tiempo.

Pasaron los años en un vecindario enfrentado hasta que se pensó en invitar a algún artista urbano que se animase a pintar un mural. Algo que revitalizase, con trazos de colores, un par de tapias y de paso –o sobre todo– los ánimos de un vecindario infeliz. La idea, un deseo entre amigos, llegó a oídos de Pincho, diseñador, dibujante y muralista que, convencido de las implicaciones sociales que podía tener el proyecto, comenzó a correr la voz. En palabras de Javi López, uno de los promotores: «Una noche, ya a las tantas, salimos de una celebración. Allí estaba Julian Arranz (autor del gato pixelado que se puede contemplar en la zona montañosa de Fanzara), que es el cuñado de Rafa (Rafa Gascó, que es otro de los implicados en la creación del MIAU). La hermana de Rafa le dijo que por qué no nos daba algún teléfono de contacto que nos pudiese servir. Y nos dio el de Miguel Abellán, *Pincho*. Sorprendentemente, veintiún artistas aceptaron el reto, y entre ellos nombres muy conocidos como Escif, Deih, Julieta Xlf, Hombrelópez o Susie Hammer. Realizaron entre todos cuarenta y cuatro intervenciones, sin cobrar, alojándose en edificios públicos del pueblo y conviviendo con la gente, comiendo lo que los voluntarios cocinaban (cuando no lo hacían ellos mismos), organizando talleres...».

La primera vez que Deih acudió a Fanzara, una anciana, muy mayor, se puso a mirar su mural con curiosidad y lo llamó. «Me dijo que se emocionaba mucho al mirar mi obra. Fue un descubrimiento saber que no hay fronteras de edad entre las cosas que nos emocionan, nunca pensé que alguien de otra generación pudiese comprender mi obra desde las entrañas como hizo esa señora. Fanzara es realmente muy inspirador. Dan ganas de volver» (Molins 2015).

Del 18 al 21 de septiembre de 2014, los artistas Ana Pez, Cere, Chylo, Costi, Deih, Escif, Hombrelópez, Joan Tarrago, Julieta XLF, Julian Arranz, Laguna, Lolo, Natxuta, Pincho, Pol Marban, Ruina, Sabek, Susie Hammer, Srger, Taltos, Yes, y Xabier XTRM, escogieron una pared y

pintaron un mural. El movimiento Acción Poética participó en la creación de uno de los pocos grafitis (escritura, a diferencia de la mayoritaria pintura mural), con una frase, «El arte es diversión», escogida por los escolares, y pintada en colaboración con todos los niños que se apuntaron a la idea, además del propio Pincho y Hombrelópez. Fue este último, Hombrelópez, el que con una bicicleta prestada habló con todos los habitantes y reflejó las expresiones típicas de Fanzara en las tapas de los contadores del agua. Se experimentó con un proyecto de arte natura (*land art*), ejecutado en los lavaderos por el Col·lectiu Paral·lel, y Ana Pez organizó un taller de «Pop-up» para los alumnos del colegio de Fanzara.

### **Más vidas que un gato**

Ese mismo año había nacido otro proyecto en Castellón, la Feria de Arte Contemporáneo Marte. Desde sus inicios y de manera ininterrumpida el MIAU ha sido invitado a presentar su proyecto en la feria. Con el deseo de hacer comprender lo que había supuesto la celebración del primer MIAU, Marte organizó un ciclo de conferencias en Fanzara los primeros meses de 2015, con la participación, entre otros, de Irene Gras, Belén García Pardo, Enrique Bocangelus o el que suscribe.

En marzo de 2015 se hace una colaboración con un colectivo de artistas italianos, La Sagra della Street Art, donde los artistas Bibbito, Collettivo FX y Nemo's crearon tres murales más.

Con la misma inconsciente anarquía y la confianza de que se trataba de una experiencia única de convivencia entre vecinos, vecinas y artistas se contactó (fueron los artistas realmente quienes lo hicieron) con veintiún muralistas. La población comenzaba a percibir la revitalización económica, que es estudiada por el profesor Sánchez García en un proyecto de investigación de la Universitat Jaume I sobre la percepción de la comunidad y los visitantes respecto al turismo cultural (Rigg 2015).

En el segundo MIAU se acordó crear el proyecto «Adopta un artista», en el cual a partir de ese festival



los artistas serían alojados en casas de vecinos para fomentar la convivencia, además se procedió a invitar a uno de los participantes del año anterior, que en este caso fue Deih, atendiendo al grado de implicación demostrada en el proyecto, para crear la imagen del festival (una iniciativa que se mantendría como seña del proyecto). Deih hizo el diseño del cartel que pintó en el acceso a la población, una ya famosa figura femenina con máscara felina. Junto a Deih, participaron diez muralistas: Animalitoland, Btoy, Borondo, Emilio Cerezo, Gael, GR170, H-101, Pichi&Avo, Thiago Goms y Xelön. Pero también se incluyeron talleres creativos, exposiciones, conciertos de música, proyecciones cinematográficas... El escultor Joaquín Jara realizó una obra en el propio río que fue llevada en procesión y entronizada en un balcón de una casa; ocho exposiciones fotográficas se sucedieron (Justin Case, Pablo Fuentes, Juanjo Clausell, Iulian Zambrea, Gràcia Barrués, Ángel Sánchez, Julián Barón y Pierre Yves Marzin); seis conciertos (DJ Casius Tonen, Trobadorets, Colorin Colorado, Estigia, Artur Alvarez & Amics y Radio Blues); dos proyecciones de cine (Ramón Tort y Juan López); y seis talleres (Hombrelópez, Cere, Btoy, Fotolateras, Lolo&Sabek y Julian Arranz).

El reconocimiento a la labor del MIAU llega en forma de varios premios, invitaciones a participar en congresos, TED solicita que impartan conferencias, más de 800 visitas organizadas en un solo año requieren guías, talleres... y durante este proceso, la organización va tomando conciencia de la necesidad de regular el MIAU, una vez se había conseguido (en solo dos años) que la gente se sintiera orgullosa de ser de Fanzara, un sentido de pertenencia que hizo olvidar las rencillas. Mientras, la actividad del MIAU fuera del periodo del festival, continuaba activa. En febrero de 2016, con Costi y Carlos Huedo Rico, pusieron en marcha el proyecto Artivismo, consistente en la realización de un gran mural en Castellón en colaboración con Oxfam Intermon. En mayo, Vicent Prades Mateu expuso unas 70 pinturas en forma de dípticos y trípticos por los balcones de la población con la colaboración de todo el vecindario (que se responsabilizaba de colgar por las mañanas las obras y retirarlas por las noches); y a la vez

se recibió la visita del artista inglés Martin Firrell que desarrolló el proyecto *How we live?* Firrell, un acreditado director de cine se reunió durante una comida distendida con los cuatro ancianos más mayores del lugar para extraer una frase que, luego de un tiempo de maduración, le sirvió para elaborar un texto y trasladarlo a la calle, tanto en inglés como en español. Ese mismo mes, conmemorando el Día Internacional de los Museos, convocaron a Costi, Dean y Carlos Huedo Rico para ejecutar otro mural en la población de La Vilavella.

En la edición de 2016, más de 150 solicitantes de 22 países distintos se presentaron aceptando que realizarían su trabajo gratuitamente y vivirían unos días con unos vecinos. Tal como ocurrió en la edición anterior, se escogió a un artista para que repitiera en este tercer año y que se encargara además de la confección del cartel anunciador: AnimalitoLand. La pintura mural ya no sería la protagonista indiscutible; el MIAU se diversificaba. El resto de artistas seleccionados no fueron necesariamente pintores, aunque sí urbanos: los muralistas Aida Gómez, Dingoperromudo, Hyuro, Iliya Mayer, Isaac Mahow, Rodrigo Branco, Rosh 333, y otras intervenciones de Arquicostura, Artinwreck, Basurama, Bubbles y Trashformaciones, exposiciones de Juan Plasencia, Luis Montolio, Maya Marja Jankovic y SecretBoards. En total, siete muralistas y otros nueve artistas urbanos de otras disciplinas. Como actividades complementarias se realizaron sesiones musicales con DJ Casius Tonen, Els Tradivàrius Band, Lidia López, Daniel Chiva y DJ Gabho; y los talleres de Julian Arranz, Jose Carlos de la Torre, y Pepa Aoiz y Artemis Ruipérez.

Continuó la repercusión internacional. *I Suport Street Art* les dedica un reportaje especial, obtienen el premio Arte Blanco Pilares de la Cultura, los críticos de Nomepierdoniuna los eligen por segundo año el mejor evento cultural de Castellón (premio que se repetirá con cada edición), varios de sus murales pasan a formar parte de la selección de *street art* del año a nivel mundial, y las televisiones graban programas monográficos (La 2 de Televisión Española o France 2, por ejemplo). El Grupo español de Conservación del International Institute of

Conservation inicia un estudio para establecer soluciones a la conservación de los murales (Pastor 2016)...

Javier López, uno de los responsables del MIAU, no se cansa de repetir desde entonces que habrá MIAU mientras los y las vecinos y vecinas de Fanzara quieran. Y quieren y quieren. Así que la historia continuó escribiéndose.

El MIAU del 2017 destacó por una programación de gran calidad que reunió a artistas emergentes con nombres consolidados, a la vez que se acercaba a otras artes como, por primera vez en el festival, la danza, el *mapping* y se creaba el espacio Marte, diseñado por la Feria de Castellón. Más de 200 solicitudes de 26 países, con Illia Mayer como artista repetidor y nombres como Suso33, Pez, Kelsey Montague, Milu Correch, Charlie Sutcliffe, Dos Jotas, Jofre Oliveras, Taquen, Sixe Paredes, la escultura de Sr. Arribas. En el espacio Marte se creó una intervención común entre Ildelfonso Cecilia y Murdo Ortiz, y desde la UJI y el MACVAC se llevó al alumnado del curso de verano Permeables. Educación, arte y entorno. La intervención de *mapping* titulada *Fet a mà corrió* a cargo de Playmodes, y las propuestas de danza fueron de la compañía A Tempo Dansa, con Pepa Cases y el Ballet Jove Sta. Cecilia de Onda. La programación musical la protagonizaron DJ Pegue, DJ Cassius Tonen y el grupo argentino Blito y los Intermitentes presentaron su nuevo disco *Pánico*. Completaron la edición las exposiciones de Justin Case, Luis Montolio, Paco Poyato y la colectiva *Aqui hay gato encerrau. All to Gether MIAU!!!*. También se realizaron talleres a cargo de la Mancomunidad Espadán-Mijares, Hombrelópez y Justin Case, Ana Pez y Andrés Reyes.

En 2018, tras más de 30.000 guías entregadas a visitantes y más de 4.500 personas participando en visitas guiadas (y de ellas, unos 3.000 escolares), Axel Void se encargó de pintar el mural de mayores dimensiones de la quinta edición en una pared del edificio polifuncional, que a su vez funciona como sala de exposiciones, proyecciones y charlas. Al artista de Miami lo acompañaron Bifido, desde Nápoles, el dúo de argentinas Medianeras Murales (Vanessa Galdeano y Anali Chanquia), Boa Mistura, Carlos Callizo, Dan Ferrer, Elsa Guerra, Tono Cruz, Andrés Reyes y Costi, con la instalación de Pink Intruder, y el

artista repetidor Jofre Oliveras. Además se contó con una clase práctica de Andrés Reyes, la muestra fotográfica de Ricardo Cases y Pablo Casino, y la exposición de No Borders, una muestra de obras de artistas urbanos creada por la ONG Benvinguts Refugiats Menorca con el objetivo de recaudar fondos para la ONG Proactiva Open Arms, para personas que han tenido que dejar atrás su hogar. Marte, la feria de arte contemporáneo, realizó una acción participativa con los artistas Mari Carmen Vidal, Lluna Llunera, Myriam Moreno, Carlos Asensio, Carmen Ferrando, Juan Flores y Laura Avinent, mientras que la danza estuvo representada por Zukdance Performing Arts Company y Pepa Cases con la colaboración de Dani Chiva al contrabajo, y la música en vivo contó con Desvelados, MIB Organ Trío, A Quatre Cordes y Meter Mano Rara.

En 2019 el MIAU se había convertido ya en un proyecto de convivencia exitoso y consolidado, y la comunidad artística cada vez decidía pasar más tiempo entre los habitantes del pueblo, lo que es algo casi milagroso, sobre todo teniendo en cuenta que el festival apenas contaba con subvenciones y basaba su modelo en la autogestión, financiación y donativos. Ese año el cartel que llevó la firma de Tono Cruz, aunque la mayor repercusión se la llevó el maestro, como es conocido en su Chile natal, Mono González, que con 72 años ejemplificó en Fanzara su fuerte compromiso social y político. Junto a Mono, participaron Alberto Montes, Sabotaje al Montaje, Doa Ocampo, los uruguayos Colectivo Licuado, el venezolano Koz Dos, la danesa Jacoba Niepoort, el chileno SebasPerroSeco y los franceses MonkeyBirdy y las instalaciones de David Moreno (Diddidavid) y Uan Flores. Se volvió a apostar por el *land art*, con la inglesa Anna Willow, el proyecto multimedia de Maya Marja Jankovic junto a las alumnas de la Universitat Jaume I Natalia Lobato, Maria Pallarés y Luna Ramírez, las instalaciones de Pink Intruder y las performances de Álvaro Terrones, Víctor Bonet, Álvaro Pixó y Marta R. Sobrecueva. Las propuestas de danza llevaron el nombre de Nikita Anishchenko y Carmen Lozano, y las de música el del Antiguos Astronautas, DudAli, Rock&2, Cor de Fusta y la tradicional actuación de la Rondalla de Fanzara; además de una conferencia a cargo de Fernando Figueroa Saavedra.

## ***El gato encerrado***

Nadie salió indemne de 2020. Tampoco el MIAU. Por un motivo u otro, todos los ciudadanos del mundo resultamos afectados por un nuevo virus que nos llevó, en el mejor de los casos, a estar encerrados en nuestras casas y, en el peor, al duelo de la pérdida de seres queridos. El propio carácter del MIAU, con la interrelación que se establece entre artistas y vecinos de Fanzara, algunos de los cuales ceden espacios de sus hogares durante esos días a quienes se encargan de pintar las fachadas de las viviendas, la procedencia de artistas de diversas partes del mundo y la alta media de edad de los habitantes de la pequeña localidad del Alt Millars, hicieron inviable la celebración ese año y el siguiente. El MIAU cumplió con su objetivo de siempre: cuidar a su gente.

En Fanzara aprendimos que el arte puede ser una valiosa herramienta de transformación social para volver a unir a personas, crear conversaciones y fortalecer relaciones mediante el apoyo y la gestión colectiva. Los dos años de pandemia iban a servir para rescatar esos valores y volver con más fuerza si cabe.

Entre tanto, las visitas anuales alcanzaban los 8000 visitantes, se contabilizaban más de 30 trabajos de investigación en diversas universidades y el GEMME, Grupo Europeo de Magistrados por la Mediación los distinguía como un ejemplo de trabajo de mediación por la convivencia.

## ***Gato viejo igual caza***

El creador invitado, el chileno Alejandro Mono González, dibujó un gato confinado para el año 2021, pero cuando, al fin, pudo representar al MIAU en 2022, decidió cambiarlo por un ave fénix, el resurgimiento de sus cenizas del MIAU. Hombrelópez, tras su paso por la Feria Marte en el espacio MIAU, intentó recuperar algunas de las propuestas de los años anteriores. No todos pudieron ir al MIAU tras dos años, pero se configuró

una excelente edición con el francés Bault, la uruguaya Ceciro, el portugués Huaríu y los nacionales El Niño de las Pinturas, César Goce y Pedro Kouba, Slim Safont, Sokram, Meri Merino y Zésar Bahamonte. Se incluyó a los escultores Isaac Cordal y Manuel Martí Moreno; la performance de Maya Marja Jankovic y Mima Jankovic; la música de Bluet, Antiguos Astronautas, Los Variopintos y la Societat Ca Blues l'Alcora; la danza de Meraki Cia; los talleres de Yako, Reutiliz-Arte y Meter Mano Rara; y la instalación de Adrián Feliu en el espacio Marte.

En 2023, 607 artistas de 74 países se presentaron a la convocatoria para colaborar con el proyecto MIAU.

Los artistas que participan en el MIAU dejan que sea la propia Fanzara su fuente de inspiración. Algunos tienen una idea esbozada, pero son las historias de las personas con las que viven las que configuran la obra. Son las vidas del vecindario las que el año 2023 propiciaron la visión social de Elías Taño, el onirismo del italiano Tony Gallo, la ilusión del belga Gijs Vanhee o la humanidad de J. Warx y Os Gat. En el punto neurálgico de MIAU, en las paredes exteriores del consultorio de su céntrica plaza, Manuel Martí Moreno, reprodujo partes corporales de vecinos de Fanzara que al juntarse dejan un mensaje de unidad. En el Matadero, Lluïsa Penella i Pons y Laura (Menstruarte) recordaban las hogueras de San Juan; mientras, Manolo Mesa recordaba la tradición cerámica, Cristina Reyes hablaba de esperanza, Pablo Astrain jugaba con el propio significado del MIAU, y Pau Canelles, en el espacio Marte, empapelaba paredes con carteles que reflexionaban sobre el paso de la vida.

## ***Gato con guantes no caza ratones***

El MIAU es un referente internacional de la utilización del arte como respuesta a una problemática. ¿El futuro? Está, siempre lo ha estado, en manos de los vecinos y vecinas de Fanzara. O eso creíamos. Pensábamos que un proyecto de arte contemporáneo de índole social es una elección intelectual que debe coincidir con

el obrar de la gente, donde no cabe un comportamiento sometido y subordinado.

Estos años, el MIAU ha cerrado la gran brecha existente entre el arte contemporáneo y la sociedad que, con demasiada asiduidad, no alcanza a comprender la importancia de lo que se hace y por tanto no valora realmente una concepción cultural que en realidad no siente suya. No olvidemos que la praxis artística no puede dejar de ser en principio polémica y crítica, como ejemplo de superación del modo de pensar. Eric Gras (2015) lo explica así:

Todo arte está condicionado por el tiempo y representa la humanidad en la medida en que corresponde a las ideas y aspiraciones, a las necesidades y esperanzas de una situación histórica particular, del entorno de una ciudad, de las creencias, de la relación entre individuos...

Pero al mismo tiempo, el arte va más allá, supera este límite y, en cada momento intenta alcanzar cotas más altas que nos deberían ayudar a comprender la realidad en que vivimos. No existe un arte de valor inmaterial o únicamente conceptual dissociado del material, ni un arte material digno de ser considerado si no es por su valor inmaterial. Los elementos culturales lo son en tanto existe una forma y un valor atribuido. La forma puede ser física y por tanto medible, pero también puede ser cualitativa, como el andar, el estar sano, el oír música o el sentirse orgulloso de ser de Fanzara. La forma por sí misma adquiere cualidad cultural cuando va unida al valor que nosotros le atribuimos, lo que Aristóteles (1964, 12-16) denominaba la substancia. Cada uno de nosotros es y se rodea de la substancia, de la suma de forma y valor. Y por eso ha funcionado el MIAU, porque hay substancia, forma y valor.

Dicho de otra manera: el arte contemporáneo incide en el ser cultural, es decir, en la suma de forma o acto y valor. El arte material no es arte si no tiene valor, y sí, el valor es muy difícil de entender y apreciar si no tiene forma o acto que lo sustente, pero el arte no lo es por su forma o en su representación, sino por su valor, y el valor

de su forma y representación es la razón por la cual es arte.

Pero además, el arte tiene un valor múltiple y variable. La forma o el acto que constituyen una obra de arte pueden tener diversidad de valores, pues son diversas las aproximaciones para su conocimiento. ¿Cuál fue siempre el acierto del MIAU? Pues que hizo patente que los valores del arte que tienen que ver con la concepción del mundo de los habitantes de Fanzara, es decir, los que están ligados a nuestra imaginación o intelecto, siempre tendrán más peso que los valores ligados a un aspecto material o técnico. Poner el acento en la opinión, el pensamiento de la gente de Fanzara, da valor a las obras, mejor dicho, les da vida (a las obras y a las gentes).

Y entonces llega este texto: «Todas las intervenciones artísticas u obras de arte que vayan a ser pintadas, serán supervisadas previamente por el Ayuntamiento. Por ello, se deberá entregar a este Ayuntamiento un boceto de la intervención a realizar en aras de obtener la correspondiente autorización». Como se expresó desde el MACVAC, nadie diría que esta frase, recogida en una ordenanza municipal de fachadas emitida por el Ayuntamiento de Fanzara, pudiera corresponder a la tercera década del siglo XXI en un país como el nuestro.

Esta ordenanza, de enero de 2024, está hecha no para preservar la estética de las paredes pintadas, sino para frenar la libre expresión artística. Los y las artistas pintan en los muros de algunas casas (siempre con el permiso de sus propietarios) historias de sus habitantes, o simplemente aquello que quieren pintar. Nada más. Ni nada menos. Pero al Ayuntamiento parece que esto le da miedo, ¿y si pintan algo con lo que ellos no están de acuerdo, algo que ideológicamente les moleste? Porque, continúa el citado escrito, «No podrán pintarse en ninguna fachada del municipio frases, dibujos o similares de carácter político o cualquiera otra intervención que pueda herir la sensibilidad de las personas o de los distintos colectivos».

En realidad, el Ayuntamiento reacciona al mural de Elías Taño, que al fin y al cabo habla de memoria

histórica. Poca memoria tenemos si intentamos borrar la de nuestros abuelos, abuelas, bisabuelas y bisabuelos, muy poca.

Las declaraciones institucionales ante este hecho que atenta a la propia esencia del MIAU y que lo liquida, en un ejercicio de imposición, en contra del mayoritario deseo de la ciudadanía expresado en asamblea multitudinaria, no se hicieron esperar: el Decanato de la Facultad de Bellas Artes de Altea y el Departamento de Arte de la Universidad Miguel Hernández de Elche, la Escola d'Art i Superior de Disseny de Castelló, el MACVAC, la Asociación de Escritores de la Provincia de Castellón, el Grupo Europeo de Magistrados por la Mediación, la Asociación Valenciana de Profesionales de la Cultura, la Feria Marte, distintas entidades municipales de la provincia y el Departamento de Historia, Geografía y Arte de la Universitat Jaume I, entre otros (y a fecha de este escrito) inciden en la inconstitucionalidad y arbitrariedad de una determinación tomada en contra del propio pueblo.

El MIAU se ha convertido en una experiencia colectiva de colaboración e intercambio recíproco de aprendizaje entre artistas, vecinos/as, voluntarios/as y organizadores/as a través del arte, y esta circunstancia es debida a su funcionamiento, en el que es la relación entre los y las artistas y los y las vecinos/as lo que determina la obra artística. Esta singularidad convierte al MIAU en un festival de arte único y diferente a todos los demás que se realizan en otros lugares de España y en un referente indiscutible del arte urbano a escala internacional.

Es obvio que la Ordenanza Municipal de Fachadas de Fanzara hace inviable el mantenimiento del carácter social del MIAU que constituye su esencia, al no ser posible la convivencia necesaria que determina el proyecto artístico que se debe ejecutar.

También lo es que establece una selección sin determinar el procedimiento ni sus responsables, indicando criterios ambiguos de imposible objetivización y una interferencia con el derecho a la libertad de expresión artística reconocida en la Constitución española.

Aun reconociendo que a veces las manifestaciones artísticas pueden ofender, no es admisible en una

sociedad democrática que dicha ofensa sea motivo de censura. A lo largo de la historia, las campañas por la igualdad y la justicia se han basado en foros abiertos para expresar disenso y, en innumerables ejemplos, incluida la conquista de derechos civiles, el progreso social ha dependido de que las ideas puedan ser expresadas, exploradas y debatidas abiertamente.

La interferencia con el derecho a la libertad de expresión y creación artística socava los principios fundamentales de toda democracia. Un discurso abierto es el pilar central de una sociedad libre y es esencial para exigir responsabilidades, fortalecer a grupos vulnerables y reducir el riesgo de generar injusticias.

Censurar en nombre de preservar la convivencia invierte lo que debería ser un sistema de representación que emana desde la ciudadanía hacia sus representantes y lo convierte en un sistema de control ideológico en sentido inverso.

En el momento de escribir este texto, todo está por decidir, pero quizá sea ya imposible la continuidad del MIAU en una atmósfera de libertad de expresión, rechazando climas de intolerancia que fomenten la autocensura y abrazando a la vez el respeto y el debate. Esta exposición es una muestra de la trayectoria, esperemos que también inacabada, del MIAU, pero también es una demanda para que quede constancia de la injusticia y el daño que cometen aquellos para los que no caben en esta sociedad otras maneras de pensar.

## Referencias

- Aristóteles. 1964. *Obras*. Madrid: Aguilar.
- Berkeley, George. 1930. *Tratado sobre los principios del conocimiento humano*. Buenos Aires: Losada.
- Feliu, Joan. 2017. «MIAU Fanzara. Un arañazo al destino». *Diferents. Revista de museus* 2.
- Feuerbach, Ludwig. 1976. *Tesis provisionales para la reforma de la filosofía*. Barcelona: Labor.
- Gramsci, Antonio. 1970. *Introducción a la filosofía de la praxis*. Barcelona: Ed. Península.
- Gras, Eric. 2015. «Un objetivo a lograr: revalorizar el arte en el espacio público. Fanzara debate sobre el arte urbano a través de un ciclo organizado por Marte y JotDown». *Quaderns, El Periódico Mediterráneo* [consulta: 13/02/2017].
- Molins, Vicent. 2015. «Fanzara, Castellón, el pueblo de culto donde le gustaría vivir a Banksy». *Culturplaza* [consulta: 23/02/2024].
- Pastor, Mayte. 2016. «MIAU Fanzara, una propuesta social. Historia, materiales y conservación». *Ge-conservación* 10 [consulta: 23/02/2024].
- Rigg, Paul. 2015. «Universities hail town's regeneration by "graffiti"». *University World News* [consulta: 23/02/2024].
- Stuart Mill, John. 1984. *El utilitarismo*. Madrid: Alianza Editorial.

## Pies de imagen

El tío Domingo pasea ante la obra de Álvaro Arranz  
Rafa y Ana ante el mural de Srger  
Justin Case transcribe, Antonio canta  
Basurama  
Sixe Paredes, mural y tractor  
Convivencia, de Axel Void  
Alberto Montes con la cuadrilla pascuera  
Deih  
Isaac Cordal  
Cristina Reyes  
Elías Taño



**UJI** UNIVERSITAT  
JAUME I

Galeria Octubre